DE ARCHITECT JAN GIUDICI, 1746–1819,
DOOR DR. E. WIERSUM

DEN 5en Januari 1746 werd te Dulciaghi (Dolzago) in het bisdom Nieuw Como in Italië geboren Carel Johannes Franciscus Giudici. Hij kwam, waarschijnlijk omstreeks 1770, naar Holland en vestigde zich te Rotterdam, waar hij als architect een grooten naam kreeg en vele bouwwerken tot stand bracht. Op 46-jarigen leeftijd trouwde hij aldaar met Jacoba Maria Gildenhuis, de 23-jarige dochter van den metselaar Willem Gildenhuis. Hij overleed 17 Mei 1819 op 73-jarigen leeftijd en werd 21 Mei d.a.v. in een huurgraf in de Fransche kerk begraven.

Dit is heel in het kort de levensloop van Jan Giudici, zooals hij bijna steeds op z'n Hollandsch kort en krachtig in de Rotterdamsche archiefstukken genoemd wordt. Allereerst vragen we ons af, hoe kwam zoo'n Italiaansche, Roomsche jongen er toe, om in het Gereformeerde Rotterdam zijn geluk te beproeven? Wij herinneren ons dan, dat de geheele 18de eeuw door de Katholieke familie Osy in de Maasstad grooten zwier sloeg, in de eerste helft vooral de wijnkooper Jan Osy (getrouwd met de rijke Barbara Steendijk) die er vier dienstboden en een koets met paarden op nahield en, behalve zijn woonhuis aan de Wijnhaven, te Kralingen het groote buiten Rozenhof bezat; in de tweede helft in het bijzonder diens zoon Jan Osy de Jonge (getrouwd met Cornelia Petronella van Wevelinckhoven) heer van Palesteyn en Zegwaard, die èn het woonhuis aan de Wijnhaven èn het Kralingsche buiten erfde. Leden van het volgende geslacht voerden reeds den titel van baron.

Deze familie Osy was zeer kunstzinnig en had relaties in het buitenland. Jan Osy de Jonge had, dat weten wij stellig, Italiaansche kennissen o.a. den beeldhouwer Carlo of Carolus Castoldi [1]). Van zijn buitenplaats Rozenhof bij het IJsselmondsche veer onder Kralingen liet hij een prachtige vogelperspectiefteekening maken door Giovanni Battista Colomba [2]),

1) Zie over dezen: Rott. Historiebladen III, 641.
2) Archief der gemeente Rotterdam. R. I. Supplement blz. 21 nr. 126 b.

dien hij dus wel naar Rotterdam gehaald zal hebben. Neemt men nu in aanmerking, dat Giudici door de familie Osy in alle opzichten gepousseerd werd, dan is het dunkt mij niet te boud om te veronderstellen, dat zij hem heeft aangespoord om zich als architect te Rotterdam te vestigen.

Wat heeft hij in die kwaliteit tot stand gebracht? Om die vraag te beantwoorden, slaan wij het artikel op, dat Dr. Wap in 1861 in nr. 13 van den Algemeenen Konst- en Letterbode schreef en door Kramm in zijn Supplement op de Levens en Werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters werd overgenomen. Ik laat het hier met eenige wijzigingen en aanvullingen volgen.

In 1774, pas enkele jaren vermoedelijk na zijn komst te Rotterdam, behaalde Giudici den prijs van f 150,– voor een van de twee fraaiste teekeningen, ingeleverd aan de stad Groningen, ter beantwoording eener door haar uitgeschreven prijsvraag voor het bouwen van een nieuw Raadhuis. Zijne kernspreuk, daarbij gevoegd, luidde: „per la gloria e per l'onore". In 1776 werd hem het maken van planteekeningen en bestekken voor de te bouwen en onder zijn opzicht ook tot stand gebrachte R.K. kerk in de Leeuwenstraat te Rotterdam toevertrouwd. In 1785 vervaardigde hij de teekeningen voor het Admiraliteitsgebouw op 's Lands werf in onze stad, dat ook naar deze is uitgevoerd [1]). In 1786 (16 Mei), werd hij aangesteld tot Architect en Inspecteur-generaal der gebouwen, loodsen, huizingen enz. van het Ed. Mog. College ter Admiraliteit op de Maze, in welke ambtsbediening hij alles heeft gebouwd en veranderd, wat sedert dien tijd bij dat College is ondernomen. In 1795 (24 Sept), in diezelfde kwaliteit, bij het vereenigd Departement van Rotterdam en Vlissingen benoemd, heeft hij, als zoodanig, tot stand gebracht het gebouw op de werf te Helvoetsluis, met nog eenige andere gebouwen en huizen aldaar. In Januari 1807 stelde koning Lodewijk hem aan tot

1) Deze twaalf teekeningen berusten in het Archief der Gemeente en zijn beschreven in R. I. nr. 1113. Nadat de Marinewerf in 1849 was opgeheven, werd het Admiraliteitsgebouw in 1855 ingericht voor Rijks-entrepôt. 7 Mei 1891 brandde het geheel af.

het voeren van de hoofddirectie over alle vernieuwingen, veranderingen enz., benoodigd geworden door de ramp der stad Leiden, in welke betrekking hij tot het laatst van 1809 werkzaam bleef. In datzelfde jaar belastte die Vorst hem met het ontwerpen van plannen en bestekken voor de uitbreiding en verfraaiing der nieuwe stad Assen, in Drenthe, onder anderen ook door het bouwen van een paleis, van kerken enz., aldaar, van welke werken de planteekeningen aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken zijn ingeleverd, doch, door de veranderde tijdsomstandigheden, niet tot uitvoering werden gebracht. Behalve dit alles, werd hem ook nog door de Stedelijke Regering van Rotterdam opgedragen het ontwerpen en daarstellen van eerebogen en andere versieringen, ter gelegenheid der komst van Lodewijk Napoleon als Koning van Holland aldaar, gelijk ook van Keizer Napoleon, tot wiens tijdelijk verblijf hij – in 1811 – er het Gemeenlandshuis inrichtte. Sedert zijne vestiging te Rotterdam (die terstond bij zijne komst hier te lande plaats had) raadpleegde hem het Stadsbestuur steeds over alle belangrijke bouwplannen. Zoo werd hem in 1780 en 81 de verbetering, vergrooting en vernieuwing van het Raadhuis toevertrouwd; evenwel, de nood der toenmalige tijden verhinderde de verwezenlijking der teekeningen, door hem te dien einde ontworpen, en, met de noodige berekeningen en bestekken, ingediend.

Bovendien bouwde hij in zijn woonstad het Arsenaal aan het Oostplein, dat later Marinierskazerne werd, de Concertzaal in de Bierstraat [1]), het orgel in de Grootekerk, het buitenverblijf Vredesteyn aan den Schiedamschesingel [2]), de voormalige bierbrouwerij „de Twee Leeuwen" op de

1) De bouwkundige teekening berust in het Archief der Gemeente en is beschreven in R. I. nr. 1154. Gebouwd in 1806. Als concertzaal in 1863 buiten gebruik gesteld. Later, in 1874 bij de European Bank in gebruik. Thans Bierstraat 11.

2) Kramm schrijft Woudenstein, maar dat zal een drukfout zijn. De bouwkundige teekening berust in het Archief der Gemeente en is beschreven in R. I. nr. 1209. De buitenplaats werd omstreeks 1760 aangelegd door Zeger Goris Havelaar en ging in 1767 in eigendom over aan Cornelis van Heusde, die naar ontwerp van Giudici het nieuwe huis liet bouwen. Van een lateren eigenaar verkreeg de stad Rotterdam de buitenplaats door onteigening in 1864, in welk jaar zij gesloopt werd voor den aanleg van de Van Brakel- en Kortenaerstraat. Zie R. I. I blz. 154, nr. 237.

Leuvehaven [1]), de huizing en azijnplaats „de Eendragt" aan de Schiekade, alle door sierlijkheid en smaak van aanleg uitmuntende, niet minder dan de fraaie woonhuizen der familie Van Hoboken (Leuvehaven), der douairière Van Pallandt-Keppel (Nieuwehaven), der wed. Van Reesema (Haringvliet), van den heer Hoffman en van den heer Van Casteel (beide in de Boompjes) enz. Te Schiedam werd het St. Jacobsgasthuis met de kerk naar zijne plannen en teekeningen gebouwd, ook de Beurs en het huis met de aangrenzende branderij der familie Nolet op de Langehaven. Te Zegwaard, in 1791, het heerenhuis Palesteyn van den baron Osy, terwijl hij aldaar ook de Hervormde kerk in- en uitwendig heeft vernieuwd. Te Voorburg het orgel in de Hervormde kerk. Te Leiden het Katholiek weeshuis en de in eene kerk herschapen Saaihal. Op Feyenoord (in 1801) het hospitaal, vroeger tot pesthuis gebruikt. Bovendien was hij een beroemd aanlegger van buitenplaatsen in de omstreken van Rotterdam, Gouda, Voorburg, Voorschoten, enz.

Na deze lange uitweiding over Giudici's tot stand gebrachte werken komen wij nog een oogenblik op 's mans persoonlijke omstandigheden terug.

Zooals wij zagen, was Giudici in 1792 getrouwd. In 1793, den 5den Juni, verblijdde zijn vrouw hem met een zoon, die den volgenden dag in de door hem gebouwde kerk in de Leeuwenstraat Antonius Joannes gedoopt werd. Na 's vaders dood trouwde deze in 1822 met Maria Lucia Castoldi, een dochter van den beeldhouwer Carolus Paulus Castoldi. Hij was tabakskerver en -verkooper van beroep en stierf in 1874.

Uit zijn huwelijk waren vier kinderen geboren, die alle ongehuwd zijn overleden, een zoon en drie dochters.

De eerste, Carolus Johannes Franciscus Antonius, geboren in 1823 te Rotterdam, overleed aldaar in 1897. Hij heeft van ongeveer 1860–1890 van de gevels van vele Rotterdamsche huizen, thans reeds bijna alle gesloopt, kleine penteekeningen gemaakt, die grootendeels berusten in het Archief der gemeente.

1) De schetsteekening, wellicht van den metselaar-architect Danserweg, berust in het Archief der Gemeente en is beschreven in R. I., nr. 1202. Na den brand in de brouwerij werd in 1783 op stadskosten de toren gebouwd.

17. HET GEZIN VAN JAN GIUDICI. NAAR EEN TEEKENING IN O.-I. INKT.

Van de dochters overleed L. M. A. Giudici, die jarenlang stichtsvrouw van de Maria Catharina van Dooren's Stichting is geweest, 30 April 1927 in het Sint Anthoniusgesticht. Haar inboedel kwam grootendeels aan het gesticht, doch een portret van haar grootouders Jan Giudici en Jacoba Maria Gildenhuis met hun eenig kind werd bij mondelinge beschikking vermaakt aan pater Th. H. Roorda, kapelaan in de St. Rosaliakerk. Het berust thans in de pastorie in de Westewagenstraat nr. 55.

Dit portret heeft mij heel wat hoofdbrekens gekost. Ik wist, dat het bestaan moest. Immers Wap had gezegd, dat Giudici's portret, „de Afbeelding des talentvollen Bouwkunstenaars", in het bezit was van diens zoon en kleinzoon. Maar niemand kon mij zeggen, waar het gebleven was.

Bij navraag, heinde en ver, en door de vriendelijke hulp van de besturen der Van Dooren's stichting en van het Sint Anthoniusgesticht gelukte het te langen leste den tegenwoordigen bezitter, pater Roorda, op te sporen, die het uiterst bereidwillig mij dadelijk ter fotografeering in bruikleen gaf.

Het is een merkwaardig portret, dat hoogstwaarschijnlijk gemaakt is in het begin van het jaar 1794. Tot die dateering kom ik door de overweging dat het voorgestelde kind, geboren in Juni 1793, ongeveer een half jaar oud moet zijn en de bloeiende voorjaarskamerplanten, narcissen, tulpen, hyacinthen, als bescherming tegen de nachtkoude op den schoorsteenmantel geplaatst, op Januari of Februari wijzen.

De teekening breed 41.8 c.M. en hoog 29.5 c.M. is gewasschen in O. I. inkt, opgehoogd met wit en van opgeplakte silhouetten-koppen voorzien. De naam van den teekenaar is niet bekend.

De voorstelling is de volgende: Aan een rechthoekige tafel met laden zitten op sierlijke armstoelen met gestreept trijpen zittingen en gevlochten ruggen een man en een vrouw, de eerste met een staartpruik, de tweede met een soort amazone-hoed op het hoofd en een kind op den schoot, terwijl een langharige hond tegen haar opspringt en zij de voeten op een stoof steunt. De man heeft een papier in de hand, terwijl een boek en paperassen voor hem op tafel liggen. Daarop staan verder twee Louis-seize kandelaars met

brandende kaarsen, een tabakspot en een komfoor en vóór de vrouw een naaidoosje. De achterwand wordt gevormd door met luiken gesloten ramen, waarboven gordijnen gedrapeerd zijn en waartusschen een klok hangt. Links staat nog een stoel, rechts een kolenbak en naast den schoorsteen hangt een schilderij aan den wand. De schoorsteen is van het bekende Louis-seize model met cannelures en rosetten. Giudici, die bij den schoorsteen zit, was toen 48 jaar oud, zijn vrouw 25.

Het geheel vormt een gezellig wintersch avondinterieur. Wij kunnen precies aantoonen, waar het geweest is. Jan Giudici kocht namelijk in 1792 een huis aan de noordzijde van de Scheepmakershaven, tegenover de Groote Draaibrug, voor de som van f 4800,–, het eerste huis naast het hoekhuis aan den westkant van de Bierhaven protocol nummer-4885 A[1]. Het tegenwoordige pand nr. 38a, b en c zal vermoedelijk wel verbouwd zijn, in elk geval zijn op de beletage nr. 38c, waar zich ons interieur bevonden zal hebben, de schoorsteenmantels uitgebroken, zoodat van identificeering geen sprake meer kan zijn.

Omstreeks 1770 was, zooals boven reeds gezegd is, Jan Giudici te Rotterdam gekomen. Uit zijn huwelijk had hij slechts één kind, een zoon, gewonnen. Deze Antonius Joannes, had het bijbelwoord: gaat heen en vermenigvuldigt u, beter verstaan en bij zijn huisvrouw vier kinderen verwekt, die echter alle, zooals reeds gezegd is, zonder nakomelingen stierven. Toen de laatste kleindochter van Jan Giudici in 1927 overleed, nauwelijks anderhalve eeuw na zijn komst hier ter stede en amper honderd jaar na zijn verscheiden, was zijn geslacht geheel uitgestorven. In het adresboek komt de naam Giudici niet meer voor.

Wat hier van zijn werken is overgebleven, zullen wij nu nagaan. Zooals wij zagen, kwamen vele zijner ontwerpen door den nood der tijden of anderszins niet tot uitvoering. Het stadhuis te Groningen is pas veel later gebouwd en niet naar Giudici's ontwerp, de verbouwing van het Rotterdamsche is eveneens later en zonder zijn hulp tot stand gekomen. Assen heeft zijn paleis nooit gekregen. Andere ontwerpen van zijn hand, voor eerebogen, versieringen enz. zijn wel

tot stand gekomen maar, als van tijdelijken aard, spoedig daarna weer verdwenen.

Van de door hem gebouwde fraaie woonhuizen hier ter stede zijn sommige door afbraak verdwenen, andere door verwaarloozing of verbouwing hopeloos verknoeid. Het statige woonhuis, omstreeks 1800 gebouwd voor den lateren burgemeester Johan François van Hogendorp, daarna bewoond door de familie Van Hoboken, aan de Leuvehaven, thans nr. 18, afgebeeld in het Rotterdamsch Jaarboekje voor 1924, werd afgebroken in 1891 [1]). Van zijn openbare gebouwen brandde het Admiraliteitsgebouw geheel af en bevindt zich het Concerthuis in de Bierstraat in gansch veranderden, klagelijken toestand, het Pesthuishospitaal op Feyenoord is reeds lang geleden met den grond gelijk gemaakt. De niet door Wap genoemde, doch stellig door Giudici gebouwde Groote Societeit aan de Wijnhaven op den hoek van de Koninginnesteeg, thans Zwartehondstraat, afgebeeld in het boek van Van Ravesteyn: „Rotterdam in de 19de eeuw", ging in 1797 aan den Staat over en is toen als postkantoor in gebruik genomen. Bij den aanleg van het viaduct, in 1874, is het pand afgebroken [2]). De buitenplaats Vredesteyn is afgebroken en het groote Rozenhof onder Kralingen, aan welks totstandkoming Giudici stellig ook deel heeft gehad, is eveneens verdwenen.

Ook van de door hem elders gebouwde buitenplaatsen te Gouda, Voorburg, Voorschoten is, voor zoover mij bekend, niets overgebleven. Palesteyn onder Zegwaard is in ieder geval gesloopt.

En nu de vraag, waar het 't meest op aankomt: wat is er nog? Uit welke bewaarde bouwwerken kan men nog zien, wat Giudici werkelijk gepresteerd heeft?

Vooreerst de nog bestaande woonhuizen te Rotterdam.

Het huis Nieuwehaven 163 bij de Zevenhuizensteeg, waarschijnlijk gebouwd voor Aert Johan Verstolk van Soelen in 1780, in het midden van de 19de eeuw bewoond door mevrouw Van Pallandt, daarna door mr. H. C. Verniers van

1) R. I. Geschreven supplement IX. 147.

2) R. I. nr. 1155. De bouwkundige teekening berust in het Archief der Gemeente, Suppl. X 39 en ook in den Atlas Van Stolk.

der Loeff, telt thans in het adresboek niet minder dan zes adressen, waaruit wel genoegzaam de grootte blijkt. Het maakt ook nu nog een statigen hoewel wat verslonsten indruk. Een afbeelding ervan komt voor in de geschiedenis van de familie Hoffman II 74.

Het huis Leuvehaven 40, jarenlang door den heer J. Hudig bewoond, heeft, hoewel door Wap niet genoemd, wellicht ook Giudici tot bouwmeester gehad. De met hardsteen bekleede gevel mag zich ook thans nog laten zien.

Dit geldt ook voor het familiehuis Hoffman, Boompjes 16, afgebeeld in de geschiedenis van de familie Hoffman II 28 en gedeeltelijk in Oude huizen van Rotterdam blz. 9.

Het huis Boompjes 58, waarin omstreeks het midden der vorige eeuw de koopman A. T. van Casteel woonde en omstreeks 1880 mr. J. Knottenbelt, is thans geheel als kantoorpand ingericht, waardoor het interieur wel eenigszins geschonden zal zijn. Het bevatte volgens de Voorloopige Monumentenlijst van 1915: gesneden deuren en omlijstingen, eenige dessus-de-porte met witjes, een beschilderd behang door G. Malleyn, dateerend van 1796 en een marmeren schoorsteen, alles Lodewijk XVI-stijl. De gevel heeft een bergsteenen onderpui, pilasters en een versierd middenraam.

Aan het Haringvliet noemt Wap ten slotte het groote huis van de familie Sieuwertsz van Reesema, thans drie verschillende panden nrs. 84, 86 en 88. Maar vooral de eerste twee panden zijn door latere verbouwing zeer veranderd, zoodat van Giudici's ontwerp wel niet veel meer over zal zijn dan de gevel van nr. 88.

Verreweg het belangrijkste door Giudici gebouwde woonhuis evenwel is het dubbel heerenhuis te Schiedam aan de Langehaven nr. 65, het zoogenaamde „huis met het bordes". Het is gebouwd in 1803 en 1804 voor den brander C. Nolet en in 1908 zetel van het Kantongerecht geworden. In 1907 is het inwendig gerestaureerd en verbouwd. We nemen de beschrijving van de Monumentenlijst, die dus dateert van na de inwendige verbouwing, hier over: Baksteengevel met in bergsteen versierde middentravee, waarvoor hooge dubbele stoep. Sierpotten op het dak en op de poort naast

het huis. Vrijstaande lantarendragers. Inwendig, geheel in den stijl Lodewijk XVI: corridor met lambriseering, trappenhuis met stucwerk, gesneden trapleuning, met gebeeldhouwden lantarenhouder. Beneden: links, een stuczoldering en marmeren schoorsteen, rechts zoldering, versierd met emblemen en initialen (1804), gesneden fries, schoorsteenmantel met relief, witjes en gesneden deuren. Binnenkamer met versierd plafond door P. Tossa, houten fries, schoorsteen en gesneden deur. In de achterzaal: versierde zoldering, buffetnis, groenzijden behang, de wanden in vakken gedeeld door halve zuilen en pilasters, waarop een rijk fries rust. Op de bovenverdieping: eenige kamers met fraai papieren behang [1]).

Van Giudici's bouwwerken ten dienste van de nijverheid zijn nog ten deele bewaard gebleven de beide voormalige Rotterdamsche brouwerijen, die elk voor zich met de pakhuisruimte een uitgebreid blok beslaan, namelijk de Roode Leeuw [2]), thans als sigarenfabriek van Van den Arend ingericht op den hoek van Nieuwehaven en Toeharingvliet en de Twee leeuwen op de Leuvehaven, die, met het later aangebrachte torentje, een markant punt van de haven vormt.

Nu komen we aan Giudici's openbare gebouwen, waarvan we heel in het kort eerst de burgerlijke en dan de kerkelijke met de instellingen van liefdadigheid zullen noemen.

Van de eerste is de Beurs te Schiedam wel een der belangrijkste. Dit monumentale gebouw in bak- en bergsteen werd in 1792 door Giudici gebouwd en, na een brand in 1840, in de oude gedaante vrijwel geheel vernieuwd met behoud alleen van een deel der muren en bergsteenen onderdeelen [3]). Te Rotterdam, aan het Oostplein, staat nog de goed geproportionneerde voorgevel van het Arsenaal, dat Giudici in 1785 bouwde en dat in 1823 tot kazerne werd ingericht.

Van zijn gebouwen van liefdadigheid bestaat nog het

3) Zie het opstel van mr. J. C. Overvoorde in het Bulletin van den Ned Oudheidk. Bond 1908, blz. 92 vlg. Ook komt een uitvoerige beschrijving van het interieur voor in de Nieuwe Schied. Cour. van 10 en 11 Maart 1908.

2) Wap noemt deze brouwerij niet. Dr. M. D. Ozinga zegt in de N.R.C. van 30 Juli 1933, dat zij volgens overlevering door Giudici gebouwd is.

3) Voorloopige monumentenlijst blz. 349 en Van der Aa, Aardrijksk. Woordenboek, Schiedam blz. 183.

Roomsch Katholieke weeshuis aan de St. Jacobsgracht te Leiden, dat na de buskruitramp van 1807 door hem herbouwd werd, terwijl in dezelfde stad de eveneens door de kruitontploffing geteisterde saaihal, die in 1809 aan de Katholieken werd afgestaan, het volgend jaar door hem voor den Katholieken eeredienst werd ingericht, Steenschuur 19.

Reeds veel vroeger, in 1787, had Giudici te Schiedam het St. Jacobsgasthuis geheel vernieuwd, in hetzelfde jaar voltooide hij den bouw van de Hervormde kerk te Zegwaard. Beide gebouwen zijn nog vrijwel onveranderd in wezen.

Van het door hem gebouwde orgel in de Hervormde kerk te Voorburg schijnen slechts enkele fragmenten meer aanwezig te zijn [1]), doch het fraaie orgel in de Grootekerk te Rotterdam, dat grootendeels naar ontwerp van Giudici is uitgevoerd, prijkt nog in vollen luister. Het loont de moeite om in de notulen van Kerkmeesteren uit die jaren, van 1790 tot begin 1796, eens na te gaan, hoe groot Giudici's aandeel in den bouw van dit fraaie orgel geweest is.

Reeds in het begin van 1790 worden door den beeldhouwer Keerbergen vervaardigde teekeningen voor de orgelkast aan zijn oordeel en dat van twee Haagsche architecten onderworpen, terwijl spoedig daarop aan hem en twee andere architecten wordt opgedragen, om zelf een teekening voor de orgelkast te maken. Eveneens moet hij een bestek maken voor het benoodigde koperwerk. Ook voor het door den steenhouwer Barbet te leveren marmer wordt Giudici's bemoeiing gevraagd en naar zijn advies gehandeld. Maar haast vermakelijk wordt het, als hij, de Katholiek, een der leveranciers, namelijk den zilversmid J. P. Sondag, eveneens Katholiek, op de vingers moet zien bij de berekening van diens ingediende nota voor levering van zilveren kapiteelen en rosetten voor datzelfde orgel in de hoofdkerk der Rotterdamsche Hervormden. „Waarop na rijpe deliberatie", zoo luidt het verslag van de vergadering van kerkmeesteren dd. 20 Mei 1795, „is goedgevonden en geresolveerd den gemelden architect Giudici te gelasten, zooals denzelven gelast word bij deezen zig uit naam van Heeren kerkmeesteren bij den notaris en procureur Cornelis van der Looij te begeeven

1) Voorloopige monumentenlijst blz. 383.

18. DE ROSALIAKERK VAN BUITEN. NAAR EEN FOTO VAN GEMEENTEWERKEN.

ten eynde met denzelve te overleggen en te beraamen, welke middelen door Heeren kerkmeesteren zouden dienen te worden aangevangen, om hun recht niet alleen tegens gemelden Sondag te maintineeren maar ook om denzelve op de gevoegelijkste wijze te constringeeren om de ordres van weegens deze vergadering hem gegeeven, behoorlijk even gelijk als alle de andere leveranciers naar te koomen".

Giudici beantwoordde blijkbaar aan de verwachting die men van hem koesterde. Met Sondag werd overeenstemming verkregen en op 4 Febr. 1796 werd hem zijn rekening „na approbatie door Giudici" voldaan.

En nu ten slotte nog een kort woord over Giudici's meesterwerk, de gelukkig nog bestaande St. Rosaliakerk in de Leeuwenstraat te Rotterdam.

Daar het een schuilkerk moest zijn, spreekt het vanzelf, dat we van het uitwendig voorkomen niets kunnen verwachten. Tot voor enkele jaren was er van 's Heeren straten zelfs niets van te zien, zoo verscholen lag de kerk werkelijk tusschen de omringende huizen. Eerst door de doorbraak bij het nieuwe postkantoor, zijn de muren en het dak zichtbaar geworden, die evenwel eerder een schamele pakhuisruimte schijnen in te sluiten dan het prachtig kerkinterieur, waarvan wij nu een beknopte beschrijving geven.

Toen de op hetzelfde terrein staande Franciscaner kerk in het laatste kwartaal der 18de eeuw dringend herstelling en vergrooting eischte, oordeelde het kerkbestuur, dat een geheele nieuwe kerk de beste oplossing zou geven en daar de familie Osy voor de geldmiddelen zorgde, kon reeds in het begin van 1778 de bouw aan Giudici, den daarvoor als aangewezen architect, worden opgedragen.

Als voorbeeld diende hem de hofkapel te Versailles met dit onderscheid echter, dat hier twee galerijen werden aangebracht, terwijl daar slechts één is. Het werd de grootste kerk, die de katholieken tot dien tijd te Rotterdam bezaten en door de rijke gaven der gemeenteleden kon de bouw op onbekrompen wijze worden uitgevoerd. Het verhaal gaat, dat bij de inwijding, op 20 October 1779, alle kwitantiën voor de bouwmaterialen en arbeidsloonen op het altaar lagen. Het mooie stucwerk is van Castoldi. Het gewelf rust op twin-

tig, de frontispice van het hoogaltaar op vier korinthische zuilen. Tusschen de laatste prijkt het altaarstuk van den Rotterdamschen schilder Canta [1]). Het rijke beeldhouwwerk aan de altaren en de afzonderlijke heiligenbeelden zijn door Frans van Ursel te Antwerpen gebeiteld. Een fraai gesneden communiebank door Jan Wap te Rotterdam, een preekstoel naar het voorbeeld van dien in de St. Gudule kerk te Brussel, een doopvont met houten beeld als drager (door Van Ursel) en een groot aantal kandelaars, door de Rotterdammers Robijn en Peeters gesneden, vormen de rest van dezen schat van beeldhouwwerk in hout. In zilver heeft vooral de Rotterdamsche meester Rudolf Sondag prachtig werk voor de altaarbenoodigdheden geleverd, het zilveren tabernakel met den expositietroon is echter van de hand van den Haagschen zilversmid Kruyff. Het orgel werd in 1779 gemaakt door Mittenryter van Leiden, die ook eenige jaren vroeger dat in de Doopsgezinde kerk vervaardigd had. Op den middentoren staat een harpspelende David, ter weerszijden bevinden zich muziekinstrumenten en op het balkon spelende engeltjes. Volkomen eens zijn wij het met Van Reyn, als hij aan het slot van zijn beschrijving van den prachtigen preekstoel zegt: „Dit meesterstuk, waarvan de beide trappen door een viertal engelen, met bazuinen in de hand, als bewaakt worden, moet, evenmin als het geheele gebouw, eenigen echten beminnaar der beeldende kunsten onbekend blijven". Hierbij aansluitende zouden we echter willen vragen: hoeveel niet-katholieke Rotterdammers kennen door eigen aanschouwing dit prachtgebouw?

Ook de communiebank, die het ruim der kerk van het altaar scheidt, is een kunststuk van beeldhouwwerk in hout.

Zeer terecht is deze kerk opgenomen in den in 1863 verschenen bundel: „Rotterdam geschetst in zijn voornaamste gebouwen, kerken en gestichten". In dat werk geeft een gekleurde litho van Bos het interieur der kerk weer, terwijl er reeds vroeger een fraaie kopergravure van gemaakt werd naar aanleiding van het bezoek aan de kerk,

1) Aangebracht in 1861, ter vervanging van een geheel vergaan doek door Quartemont geschilderd. Zie: Rotterdam geschetst in zijn voornaamste gebouwen 2e druk blz. 112.

19. DE ROSALIAKERK VAN BINNEN. NAAR EEN FOTO VAN MONUMENTENZORG.

gebracht, enkele jaren na hare inwijding, op 8 Juli 1781 door keizer Joseph II[1]). Uitstekende foto's zijn in 1926 van het hoogaltaar en den preekstoel vervaardigd door den heer C. Steenbergh ter verluchting van een artikel, dat ik destijds in het weekblad Buiten schreef (24 April 1926). De laatste, door het Rijksbureau voor de Monumentenzorg genomen foto van 1929, wordt bij dit artikel gereproduceerd.

Het is te hopen, dat deze St. Rosaliakerk, met haar goed onderhouden interieur en nadat zij ook uitwendig in beteren staat is gebracht en een ruimer entrée heeft gekregen, nog lange jaren stand zal mogen houden, als een belangrijk monument van geschiedenis en kunst, doch ook als een monument voor haar bekwamen bouwmeester, die het stellig verdient om te Rotterdam, waar hij zoo lang gewoond en zooveel gewerkt heeft, in gedachtenis gehouden te worden.

Een tegen hem gericht pamflet[2]), dat verscheen naar aanleiding van het instorten van het gewelf in het in 1785 door hem vernieuwde Arsenaal en waarin de broodnijd tegen „vreemde fortuinzoekers" maar al te duidelijk aan den dag treedt, wijst er op, hoe Giudici hier platzak in het land kwam, alleen uitgerust „met eene plank waarop eenige pleisterbeeltjes stonden".

Hoe hij zich uit dien nederigen stand heeft weten op te heffen tot een der gezochtste architecten „als een verheveling in onzen boukundigen admospheer", doch hoe hij dien naam niet zoozeer aan zijn bekwaamheid, dan wel „aan eene zondvloed van recommandatie" te danken had.

Nu, aan recommandaties heeft het Giudici zeker niet ontbroken, maar groote bekwaamheid mag hem evenmin worden ontzegd. Voor Rotterdam is zijn komst hier ter stede stellig een aanwinst geweest.

1) Een ander keizerlijk bezoek ontving de kerk in 1811, toen Napoleon haar kwam bezichtigen.

2) Beschrijving van eene kunstplaat die bij inteekening zal vervaardigd worden, verbeeldende het wonderbaarlijk instorten van het nieuw gewelf in 's Lands nieuw-Arsenaal te Rotterdam.